

14ο Πρωτόκολλο
της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών
το οποίο τροποποιεί το σύστημα ελέγχου της Σύμβασης

Υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο στις 13.5.2004

Έναρξη ισχύος : σύμφωνα με το άρθρο 19
Κείμενο : Σειρά Ευρωπαϊκών Συμβάσεων, Νο. 194

[όπως κυρώθηκε με το **N. 3344/2005: Κύρωση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 14 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, το οποίο τροποποιεί το σύστημα ελέγχου της Σύμβασης (ΦΕΚ 133, τ. Α΄)]**

Άρθρο πρώτο: Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Πρωτόκολλο υπ αριθμόν 14 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, το οποίο τροποποιεί το σύστημα ελέγχου της Σύμβασης, που υπογράφηκε στο Στρασβούργο, στις 13 Μαΐου 2004, του οποίου το κείμενο σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 14 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών το οποίο τροποποιεί το σύστημα ελέγχου της Σύμβασης¹

Προοίμιο

Τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν το παρόν Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στην Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (εφεξής αποκαλούμενη «η Σύμβαση»),

Έχοντας υπόψη την Απόφαση υπ αριθμ. 1 και την Διακήρυξη που υιοθετήθηκαν κατά την Ευρωπαϊκή Υπουργική Διάσκεψη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, που έλαβε χώρα στην Ρώμη στις 3 και 4 Νοεμβρίου 2000,

Έχοντας υπόψη τις Διακηρύξεις που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών στις 8 Νοεμβρίου 2001, 7 Νοεμβρίου 2002 και 15 Μαΐου 2003, κατά την 109η, 111η και 112η Συνόδους, αντιστοίχως,

Έχοντας υπόψη τη Γνώμη υπ αριθμ. 251 (2004) που υιοθετήθηκε από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 28 Απριλίου 2004,

Θεωρώντας ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη τροποποίησης ορισμένων διατάξεων της Σύμβασης για το σκοπό της μακροπρόθεσμης διατήρησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του συστήματος ελέγχου, υπό το φως κυρίως της συνεχούς αύξησης του φόρτου εργασίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Θεωρώντας, ιδίως, ότι υπάρχει ανάγκη να εξασφαλισθεί ότι το Δικαστήριο θα μπορέσει να συνεχίσει να διαδραματίζει τον εξέχοντα ρόλο του στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη,

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1.- Η παράγραφος 2 του άρθρου 22 της Σύμβασης διαγράφεται.

Άρθρο 2.- Το άρθρο 23 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει ως εξής:

¹ Για περισσότερες πληροφορίες για τις αλλαγές στη λειτουργία του Δικαστηρίου στο μέλλον βλέπε: http://www.coe.int/t/dc/files/events/2010_interlaken_conf/default_EN.asp?

«Άρθρο 23: Διάρκεια θητείας και απαλλαγή από τα καθήκοντα

1. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο εννέα ετών. Δεν είναι επανεκλέξιμοι.
2. Η θητεία των δικαστών λήγει μόλις αυτοί συμπληρώσουν το 70ο έτος.
3. Οι δικαστές παραμένουν εν ενεργεία μέχρι να αντικατασταθούν. Συνεχίζουν, πάντως, να χειρίζονται τις υποθέσεις που έχουν ήδη αναλάβει.
4. Κανείς δικαστής δεν μπορεί να απαλλαγεί από τα καθήκοντα του παρά μόνον εάν οι λοιποί δικαστές αποφασίσουν με πλειοψηφία δύο τρίτων ότι ο δικαστής αυτός έπαυσε να πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις».

Άρθρο 3.- Το άρθρο 24 της Σύμβασης διαγράφεται.

Άρθρο 4.- Το άρθρο 25 της Σύμβασης γίνεται άρθρο 24 και το κείμενο του τροποποιείται και έχει ως εξής:

«Άρθρο 24: Γραμματεία και εισηγητές

1. Το Δικαστήριο διαθέτει Γραμματεία, τα καθήκοντα και η οργάνωση της οποίας ορίζονται από τον κανονισμό του Δικαστηρίου.
2. Όταν συνεδριάζει σε μονομελή σύνθεση, το Δικαστήριο επικουρείται από εισηγητές που ασκούν τα καθήκοντά τους υπό την εξουσία του Προέδρου του Δικαστηρίου. Οι εισηγητές αποτελούν μέρος της Γραμματείας του Δικαστηρίου».

Άρθρο 5.- Το άρθρο 26 της Σύμβασης γίνεται άρθρο 25 («Ολομέλεια του Δικαστηρίου») και το κείμενο του τροποποιείται ως εξής:

1. Στο τέλος της παραγράφου δ, το κόμμα αντικαθίσταται από άνω τελεία και η λέξη «και» διαγράφεται.
2. Στο τέλος της παραγράφου ε, η τελεία αντικαθίσταται από άνω τελεία.
3. Προστίθεται νέα παράγραφος στ, η οποία έχει ως εξής: «στ. υποβάλλει κάθε αίτημα δυνάμει του άρθρου 26, παράγραφος 2.»

Άρθρο 6.- Το άρθρο 27 της Σύμβασης γίνεται άρθρο 26 και το κείμενο του τροποποιείται και έχει ως εξής:

«Άρθρο 26: Σύνθεση μόνου δικαστή, επιτροπές, τμήματα και τμήμα ευρείας συνθέσεως

1. Για την εξέταση των υποθέσεων που παραπέμπονται ενώπιον του, το Δικαστήριο συνεδριάζει σε σύνθεση μόνου δικαστή, σε επιτροπές από τρεις δικαστές, σε Τμήματα από επτά δικαστές και σε ένα Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως από δεκαεπτά δικαστές. Τα Τμήματα του Δικαστηρίου συγκροτούν επιτροπές για ορισμένο χρονικό διάστημα.
2. Κατόπιν αιτήματος της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, η Επιτροπή Υπουργών μπορεί, με ομόφωνη απόφαση και για ορισμένο χρονικό διάστημα, να μειώσει σε πέντε τον αριθμό των δικαστών των Τμημάτων.
3. Όταν το Δικαστήριο συνεδριάζει σε σύνθεση μόνου δικαστή, ο δικαστής δεν εξετάζει οποιαδήποτε προσφυγή κατά του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους για το οποίο ο δικαστής αυτός έχει εκλεγεί.
4. Ο δικαστής που εκλέγεται για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος είναι αυτοδίκαια μέλος του Τμήματος και του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος δικαστής ή αυτός δεν είναι σε θέση να μετάσχει της συνθέσεως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επιλέγει ένα πρόσωπο από κατάλογο που υποβάλλεται εκ των προτέρων από το εν λόγω Μέρος, και το πρόσωπο αυτό παρίσταται ως δικαστής.
5. Συμμετέχουν επίσης στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, οι Αντι-

πρόεδροι, οι Πρόεδροι των Τμημάτων και άλλοι δικαστές που επιλέγονται σύμφωνα με τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Όταν μία υπόθεση παραπέμπεται στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως δυνάμει του άρθρου 43, κανένας δικαστής του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση δεν μετέχει στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως, πλην του Προέδρου του Τμήματος και του δικαστή που μετείχε για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος».

Άρθρο 7.- Μετά το νέο άρθρο 26, ένα νέο άρθρο 27 εισάγεται στην Σύμβαση, το οποίο έχει ως εξής:

«Άρθρο 27: Αρμοδιότητα των μόνων δικαστών

1. Ένας μόνος δικαστής μπορεί να κηρύξει απαράδεκτη ή να διαγράψει από το πινάκιο του Δικαστηρίου μια προσφυγή που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, όταν μια τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς περαιτέρω εξέταση.

2. Η απόφαση είναι οριστική.

3. Εάν ο μόνος δικαστής δεν κηρύξει μια προσφυγή απαράδεκτη, ούτε την διαγράψει από το πινάκιο, τότε την προωθεί σε μία επιτροπή ή ένα Τμήμα για περαιτέρω εξέταση».

Άρθρο 8.- Το άρθρο 28 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει, ως εξής:

«Άρθρο 28: Αρμοδιότητα επιτροπών

1. Προκειμένου περί προσφυγής που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, μία επιτροπή μπορεί, με ομοφωνία:

α. να την κηρύξει απαράδεκτη ή να την διαγράψει από το πινάκιο, όταν μια τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς περαιτέρω εξέταση, ή

β. να την κηρύξει παραδεκτή και να εκδώσει ταυτόχρονα απόφαση επί της ουσίας, εάν το ζήτημα που θέτει η υπόθεση και αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της αποτελεί ήδη αντικείμενο παγίας νομολογίας του Δικαστηρίου.

2. Οι αποφάσεις της παραγράφου 1 είναι οριστικές.

3. Εάν ο δικαστής που έχει εκλεγεί για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος δεν είναι μέλος της επιτροπής, η επιτροπή μπορεί σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας να καλέσει τον δικαστή αυτόν να πάρει τη θέση ενός από τα μέλη της, συνεκτιμώντας όλους τους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του εάν το Μέρος αυτό έχει αμφισβητήσει την εφαρμογή της διαδικασίας της παραγράφου 1.β».

Άρθρο 9.- Το άρθρο 29 της Σύμβασης τροποποιείται ως εξής:

1. Η παράγραφος 1 τροποποιείται και έχει ως εξής: «Εάν καμία απόφαση δεν ληφθεί δυνάμει του άρθρου 27 ή 28, ή δεν εκδοθεί απόφαση δυνάμει του άρθρου 28, το Τμήμα αποφαινεται επί τού παραδεκτού και της ουσίας των ατομικών προσφυγών που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 34.

Η απόφαση επί του παραδεκτού μπορεί να ληφθεί ξεχωριστά».

2. Στο τέλος της παραγράφου 2 προστίθεται μία νέα πρόταση, η οποία έχει ως εξής: «Η απόφαση επί του παραδεκτού λαμβάνεται ξεχωριστά, εκτός αν το Δικαστήριο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αποφασίσει διαφορετικά».

3. Η παράγραφος 3 διαγράφεται.

Άρθρο 10.- Το άρθρο 31 της Σύμβασης τροποποιείται ως εξής:

1. Στο τέλος της παραγράφου: α) η λέξη «και» διαγράφεται.

2. Η παράγραφος β) γίνεται παράγραφος γ) και εισάγεται νέα παράγραφος (β) που έχει ως εξής: «β. αποφασίζει επί θεμάτων που παραπέμπονται στο Δικαστήριο από την Επιτροπή Υπουρ-

γών σύμφωνα με το άρθρο 4.6, παράγραφος 4, και»

Άρθρο 11.- Το άρθρο 32 της Σύμβασης τροποποιείται ως εξής: στο τέλος της παραγράφου 1, εισάγονται ένα κόμμα και ο αριθμός 46 μετά τον αριθμό 34.

Άρθρο 12.- Η παράγραφος 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει ως εξής:

«3. Το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη οποιαδήποτε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, όταν εκτιμά ότι:

α. η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προφανώς αβάσιμη ή καταχρηστική, ή

β. ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη, εκτός εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά ορίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτοκόλλα της, απαιτεί την εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας και υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορεί να απορριφθεί για τον λόγο αυτό καμία υπόθεση η οποία δεν έχει εξεταστεί δεόντως από εσωτερικό δικαστήριο».

Άρθρο 13.- Μία νέα παράγραφος 3 προστίθεται στο τέλος του άρθρου 36 της Σύμβασης, η οποία έχει ως εξής: «3. Σε κάθε υπόθεση ενώπιον Τμήματος ή του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης μπορεί να υποβάλει παρατηρήσεις και να λάβει μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες».

Άρθρο 14.- Το άρθρο 38 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει ως εξής:

«Άρθρο 38: Εξέταση της υπόθεσης

Το Δικαστήριο εξετάζει την υπόθεση κατ'αντιμωλία με τους εκπροσώπους των διαδίκων και, εάν χρειάζεται, διενεργεί έρευνα, για την αποτελεσματική διεξαγωγή της οποίας τα ενδιαφερόμενα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη παρέχουν όλες τις αναγκαίες διευκολύνσεις».

Άρθρο 15.- Το άρθρο 39 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει ως εξής:

«Άρθρο 39: Φιλικός Διακανονισμός

1. Σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να θέσει εαυτό στην διάθεση των ενδιαφερομένων διαδίκων με σκοπό να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός της υπόθεσης στη βάση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση και τα Πρωτοκόλλα της.

2. Οι διαδικασίες που διεξάγονται βάσει της παραγράφου 1 είναι εμπιστευτικές.

3. Σε περίπτωση επίτευξης φιλικού διακανονισμού, το Δικαστήριο διαγράφει την υπόθεση από το πινάκιο με απόφαση που περιορίζεται σε μία σύντομη έκθεση των γεγονότων και της λύσης που επιτεύχθηκε.

4. Η απόφαση αυτή διαβιβάζεται στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση των όρων του φιλικού διακανονισμού, όπως αυτοί ορίζονται στην απόφαση».

Άρθρο 16.- Το άρθρο 46 της Σύμβασης τροποποιείται και έχει ως εξής:

«Άρθρο 46: Υποχρεωτική ισχύς και εκτέλεση των αποφάσεων

1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.

2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.

3. Εάν η Επιτροπή Υπουργών κρίνει ότι η εποπτεία της εκτέλεσης μιας οριστικής απόφασης

εμποδίζεται από ένα πρόβλημα στην ερμηνεία της απόφασης, μπορεί να παραπέμψει το θέμα στο Δικαστήριο προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί του ερμηνευτικού ζητήματος. Η απόφαση περί παραπομπής απαιτεί πλειοψηφία δύο τρίτων των εκπροσώπων που έχουν το δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή.

4. Εάν η Επιτροπή Υπουργών κρίνει ότι ένα Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος αρνείται να συμμορφωθεί με οριστική απόφαση σε υπόθεση στην οποία είναι μέρος, μπορεί, αφού προειδοποιήσει επισήμως το Μέρος αυτό και με απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία δύο τρίτων των εκπροσώπων που έχουν το δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή, να παραπέμψει στο Δικαστήριο το ζήτημα εάν το εν λόγω Μέρος έχει παραλείψει να εκπληρώσει την υποχρέωση του δυνάμει της παραγράφου 1.

5. Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών προκειμένου αυτή να εξετάσει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Εάν το Δικαστήριο δεν διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία κλείνει την εξέταση της υπόθεσης».

Άρθρο 17.- Το άρθρο 59 της Σύμβασης τροποποιείται ως εξής:

1. Εισάγεται νέα παράγραφος 2, η οποία έχει ως εξής: «2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση».

2. Οι παράγραφοι 2, 3 και 4 γίνονται παράγραφοι 3, 4 και 5, αντιστοίχως.

Τελικές και μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 18.- 1. Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοικτό για υπογραφή από τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει την Σύμβαση, τα οποία μπορούν να εκφράσουν τη συγκατάθεσή τους να δεσμεύονται από αυτό με:

- α. υπογραφή χωρίς επιφύλαξη κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, ή
- β. υπογραφή με την επιφύλαξη κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, η οποία ακολουθείται από κύρωση, αποδοχή ή έγκριση.

2. Τα όργανα επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης κατατίθενται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 19.- Το παρόν Πρωτόκολλο τίθεται σε ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα που ακολουθεί την παρέλευση τρίμηνης περιόδου από την ημερομηνία κατά την οποία όλα τα Μέρη στη Σύμβαση θα έχουν εκφράσει τη συγκατάθεσή τους να δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 18.

Άρθρο 20.- 1. Από την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου, οι διατάξεις του εφαρμόζονται σε όλες τις προσφυγές που εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου καθώς και σε όλες τις αποφάσεις η εκτέλεση των οποίων βρίσκεται υπό την εποπτεία της Επιτροπής Υπουργών.

2. Η νέα προϋπόθεση παραδεκτού που εισάγει το άρθρο 12 του παρόντος Πρωτοκόλλου στο Άρθρο 35, παράγραφος 3.β της Σύμβασης, δεν ισχύει προκειμένου περί προσφυγών που θα έχουν κηρυχθεί παραδεκτές πριν από τη θέση σε ισχύ του Πρωτοκόλλου. Κατά τα δύο έτη που θα ακολουθήσουν τη θέση σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου, η νέα προϋπόθεση παραδεκτού θα μπορεί να εφαρμόζεται μόνο από τα Τμήματα και από το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως του Δικαστηρίου.

Άρθρο 21.- Η θητεία των δικαστών που υπηρετούν την πρώτη θητεία τους κατά την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου παρατείνεται αυτοδικαίως ώστε να συμπληρωθεί συνολική περίοδος εννέα ετών. Οι λοιποί δικαστές ολοκληρώνουν την θητεία τους, η οποία

παρατείνεται αυτοδικαίως για δύο έτη.

Άρθρο 22.- Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης γνωστοποιεί στα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση κάθε οργάνου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης,
- γ. την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με το άρθρο 19, και
- δ. οποιαδήποτε άλλη πράξη, γνωστοποίηση ή ανακοίνωση που σχετίζεται με το παρόν Πρωτόκολλο.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφωντες, δεόντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις 13 Μαΐου 2004, στην Αγγλική και την Γαλλική γλώσσα, με τα δύο κείμενα να είναι εξίσου αυθεντικά, σε ένα μόνο αντίτυπο που θα κατατεθεί στα Αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης διαβιβάζει επικυρωμένα αντίγραφα σε κάθε Κράτος Μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ακριβές αντίγραφο του μόνου πρωτοτύπου στην αγγλική και την γαλλική, που έχει κατατεθεί στα Αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στρασβούργο, 20 Ιουλίου 2004

Ο Γενικός Γραμματέας Νομικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης
(υπογραφή)

Άρθρο δεύτερο.- Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και του Πρωτοκόλλου που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 19 αυτού.